

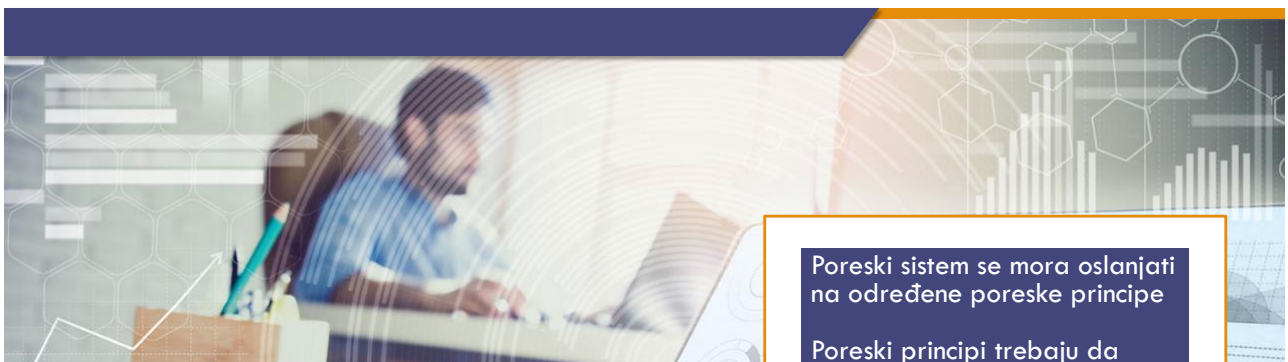
PRINCIPI OPOREZIVANJA

Doc. dr Damir Šehović

SADRŽAJ PREDAVANJA:

- Princip zakonitosti
- Princip fiskalne održivosti
- Princip troškovne efikasnosti
- Princip ekonomske efikasnosti
- Princip pravičnosti
- Princip pravne sigurnosti

**KVALITET PORESKOG SISTEMA SE
PROCJENJUJE NA OSNOVU VEĆEG
BROJA KRITERIJUMA KOJI SU
FORMULISANI U PRINCIPIMA
OPOREZIVANJA**

3

Poreski sistem se mora oslanjati na određene poreske principe

Poreski principi trebaju da omoguće ispunjavanje određenih ciljeva poreske politike koji se u datom trenutku postavljaju

Poreski principi važe za poreski sistem u cjelini, a ne i za svaki pojedinačni poreski oblik u tom sistemu

Među ekonomistima koji su se bavili problematikom poreskih principa, najznačajnije mjesto pripada Adamu Smitu i Adolfu Vagneru

Poreski principi po Adamu Smitu:

1. **Ravnomjernost:** stanovnici svake države su dužni učestvovati u podmirivanju njenih rashoda srazmjerno dohotku koji ostvaruju pod njenom zaštitom;
2. **Određenost:** poreska obaveza mora biti tačno utvrđena;
3. **Ugodnost:** svaki porez treba da se naplaćuje u najpogodnije vrijeme i na način da ubiranje poreza bude što ugodnije;
4. **Jeftinoća:** troškovi ubiranja poreza se moraju svesti na najmanji nivo.

Vagnerova klasifikacija poreskih principa:

- I **Finansijsko-politički principi oporezivanja**
  - 1) Izdašnost
  - 2) Elastičnost
- II **Ekonomsko politički principi oporezivanja**
  - 3) Izbor poreskog izvora
  - 4) Izbor poreskog oblika
- III **Socijalno politički principi oporezivanja**
  - 5) Univerzalnost poreske obaveze
  - 6) Ravnomjernost (pravednost) u oporezivanju
- IV **Administrativni principi**
  - 7) Određenost poreske obaveze
  - 8) Ugodnost plaćanja poreza
  - 9) Jeftinoća ubiranja poreza

PRINCIP ZAKONITOSTI

Porezi se uvode isključivo zakonom, koji usvaja skupština, pri čemu bi zakonom definisana pravila oporezivanja morala biti jasna i da se primjenjuju na buduće događaje

Ustavom Crne Gore je propisano da se porezi i druge dažbine mogu uvoditi samo zakonom, te da je svako dužan da ih plaća

Podzakonskim aktima se pojedina pitanja u vezi sa elementima poreza

ELEMENTI PRINCIPA ZAKONITOSTI

Garantni akt

Mogućnost da nadležni državni organ na osnovu upita navede, pod eksplicitno navedenim pretpostavkama, koje poreze i u kojem iznosu treba platiti

Načelo fakticiteta

U procjeni poreskog tretmana određene transakcije se ne gleda samo njena forma, nego i ekonomska suština, mada se time stvara pravna nesigurnost i otvara prostor za subjektivnu procjenu i arbitrarnost

Analogija

Kada neko pitanje nije uređeno zakonom, na njega se primjenjuje „duh zakona“, odnosno pravilo sadržano u zakonu koje se odnosi na sličan slučaj

Retroaktivnost

Zabrana retroaktivnosti ne dopušta primjenu poreskih propisa na slučajeve nastale prije usvajanja propisa, osim kada postoji opšti interes, kada se uvodi zakonom i odnosi se na pojedine odredbe tog zakona

PRINCIP FISKALNE IZDAŠNOSTI

Poreski sistem mora obezbijediti dovoljno poreskih prihoda neophodnih za finansiranje javne potrošnje, u suprotnom dolazi do fiskalnog deficita koji se pokriva ili zaduživanjem ili prodajom državne imovine

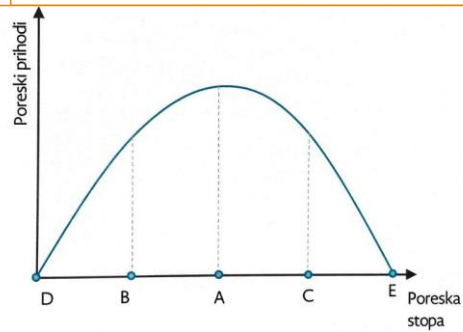
Svaki pojedinačni poreski oblik morao generisati veći prihod od administrativnih troškova njegove naplate

Poreski prihodi se mogu procijeniti kao proizvod poreske stope i poreske osnovice, međutim, često dolazi do promjene ponašanja kod poreskih obveznika

Laferova kriva

Laferova kriva: postoji samo jedna poreski stopa pri kojoj je poreski prihod maksimalan

Određeni pozitivan iznos poreskih prihoda manji od maksimalnog se može ostvariti sa dvije različite stope

PRINCIP TROŠKOVNE EFIKASNOSTI

Poreski sistem bi trebao da bude postavljen tako da administrativni troškovi države po osnovu njegove naplate (do 0,5% do 1,4% poreskih prihoda), kao i troškovi poreskog obveznika po osnovu poštovanja poreskih propisa, budu minimalni

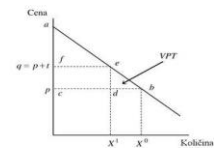
PRINCIP EKONOMSKE EFIKASNOSTI

Obaveza države je da porezima ostvari ciljani iznos poreskih prihoda, ali na način da u najmanjoj mjeri naruši blagostanje društva, odnosno uz minimalan **višak poreskog tereta** (trošak blagostanja ili čist gubitak) - gubitak blagostanja koji prevazilazi iznos poreskih prihoda

Višak poreskog tereta nastaje zbog promjene relativnih cijena, odnosno promjene ponašanja ljudi koje narušava korisnost poreza

Višak poreskog tereta

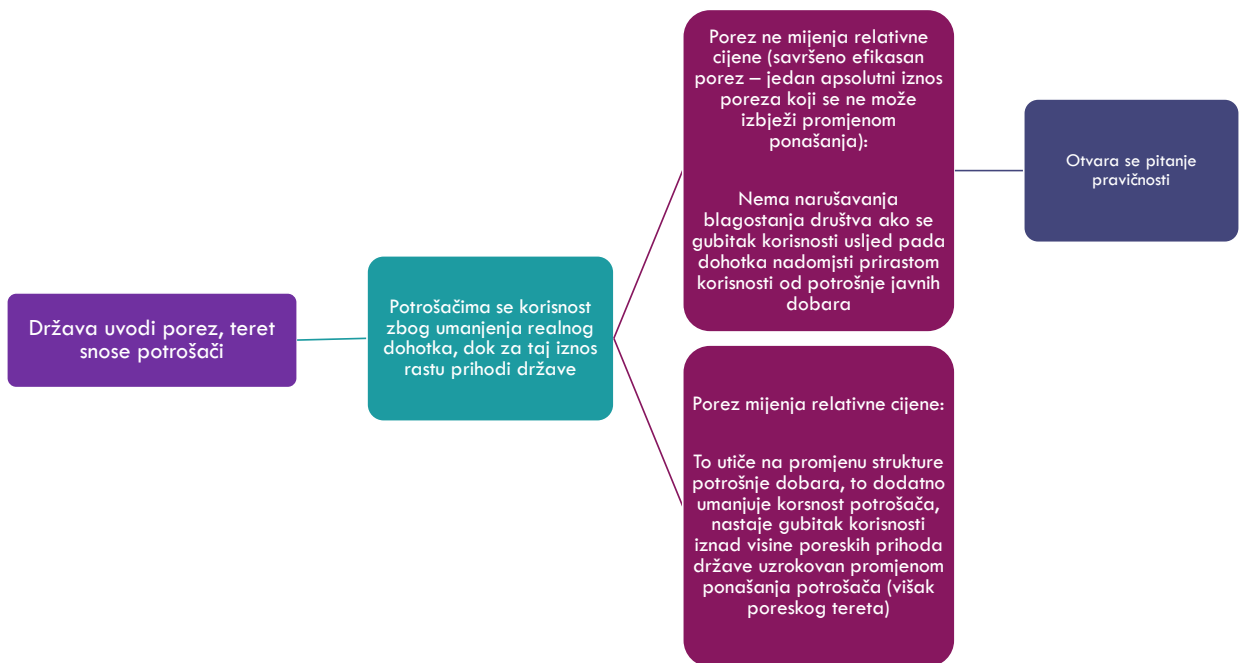
- Grafikon 15.1. ilustruje višak poreskog tereta
- Pre oporezivanja cena proizvoda iznosi p , obim potrošnje je X^0 , dok potrošačev višak iznosi abc
- Po uvođenju poreza u iznosu t cena raste na $q = p + t$, potrošnja iznosi X^1 , a potrošačev višak aef
- Ovaj porez generiše poreske prihode od tX^1 ($cdef$)
- Višak poreskog tereta (VPT) je jednak površini trougla bde

Grafikon 15.1
Višak poreskog tereta

Presentation slides for J. Hindriks and G. D. Myles, *Intermediate Public Economics*, Second Edition
© Gareth D. Myles, August 2013

PRINCIP PRAVIČNOSTI

Princip pravičnosti se odnosi na zahtjev da lica koja se nalaze u ekonomski sličnoj poziciji budu izložena sličnom poreskom tretmanu

Horizontalna vs vertikalna pravičnost

Horizontalna pravičnost

Princip horizontalne pravičnosti: zahtjev da lica iste ekonomske snage plaćaju isti iznos poreza

Međutim, primjena otvara brojna pitanja:

Prvo – kako se mjeri ekonomska moć (prema dohotku, potrošnji ili imovini)

Drugo – period u kojem se ekonomska snaga mjeri

Treće – umjesto uticaja poreza na ekonomsku snagu razmotriti uticaj poreza na korisnost pojedinca

Vertikalna pravičnost

Zahtjev da lica veće ekonomske snage plate veći iznos poreza

Dva gledišta:

1. Lica veće ekonomske snage trebalo bi da plate srazmjerno veći iznos poreza (libertarijanci) – proporcionalno oporezivanje
2. Lica veće ekonomske snage trebalo bi da plate ne samo srazmjerno nego i relativno više poreza (socijaldemokratska doktrina) – progresivno oporezivanje

Pravičnost vs efikasnost

Između principa pravičnosti i principa efikasnosti često postoji suprotstavljeni odnos

Porez koji je vertikalno pravičan narušava efikasnost, dok je porez koji je efikasan (ne mijenja relativne cijene, koji ne stvara višak poreskog tereta – porezi u apsolutnom istom iznosu) vertikalno nepravičan

PRINCIP PRAVNE SIGURNOSTI

Poreski sistem treba da bude jasan, stabilan i predvidljiv

Pravna sigurnost, između ostalog, podrazumijeva da:

1. Postoji povjerenje u poresku administraciju;
2. Postoji srazmjera između sredstava i cilja u naplati poreza;
3. Garantovanost povjerljivih podataka.

HVALA NA PAŽNJI!

damirsehovic@yahoo.com